

Møde i Nationalparkrådet den 16. juni 2022

Endeligt referat

udsendt 04.07.2022

Mødetid:	Torsdag den 16. juni 2022 kl. 17:00 – 20:30
Mødested:	Restaurant Kammerlusen, Bjerrumvej 30, 6760 Ribe
Deltagere:	Medlemmer af Nationalparkrådet for Nationalpark Vadehavet, samt sekretariatet
Mødeleder:	Anne Marie Ludvigsen, formand for rådet
Referent:	Alette Houman Dyhrfjeld

Museerne i Vadehavsområdet, formand	Anne Marie Ludvigsen	
Vadehavets Bådclubber, næstformand	Steffen Steffensen	
Danmarks Fiskeriforening	Pau Schramm	
Dansk Botanisk Forening	Søren Vinding	
Destination Sønderjylland	Karsten Justesen	Afbud
Aarhus Universitet, Bioscience	Thomas Bregnballe	
Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse	Mads Møller Jepsen	Skype
GEUS	Merete Binderup	
LAG Fanø/Varde	Gitte Bang	Afbud
LAG Tønder/Haderslev	Johanne Marie Ludvigsen	
FLAG	Ole Jakobsen	
Lokalarkiverne	Birgitte Thomsen	
Marsken omkring Sneum Å	Birgit Hansen	
Region Syddanmark	Jørn Lehmann Petersen	Afbud
Det Rådgivende Udvalg for Tøndermarsken	Vakant	
Det Rådgivende Udvalg for Vadehavet	Lasse H Schousboe	Skype
Business Esbjerg	Troels Larsen	
Vadehavets Formidlerforum	Klaus Melbye	Ikke til stede
Vadehavskunsterne	Elin Grønning	
Skallingen, Ho og Oksbøl	Anne Marie Slaijkær	
Varde Ådal	Hans Julius Jakobsen	
Marbækområdet	Carsten Mathiesen	Skype
Fanø	Ole Mouritzen	Afbud
Fanø	Karen Boel Madsen	
Ribemarsken	Kent Rygaard	
Ribemarsken	Jens Lorenzen	
Mandø	Poul Erik Fredskild	Afbud
Rømø	Chritiane Terhart	
Rømø	Henrik Manø Stenrøjl Kristensen	
Tøndermarsken	Kurt Schmidt	
Tøndermarsken	Anette Liljensøe	Afbud

Praktiske oplysninger:

Der vil være en let anretning kl. 17. Selve mødet starter kl. 17.30 og forventes afsluttet kl. 20.30.

Dagsorden pkt.:	1. Velkomst og godkendelse af dagsorden – Beslutningspunkt (5 min.)
Motivering:	Anne Marie Ludvigsen byder velkommen og dagsordenen godkendes.
Referat:	Anne Marie Overgaard bød velkommen og orienterede om afbud. Hun bød velkommen til dem der deltog via Skype. I den forbindelse orienterede hun om, at bestyrelsen netop havde drøftet hybrid deltagelse på deres seneste møde og at de havde besluttet, at det kun er i nødstilfælde, at man deltager hybridt. Hun opfordrede derfor til, at rådets medlemmer møder op fysisk. Rådet godkendte herefter dagsordenen.
Beslutning:	Dagsordenen blev godkendt

Dagsorden pkt.:	2. Meddelelser – Orienteringspunkt (50 min.)
Motivering:	Meddelelser fra formanden, bestyrelsesrepræsentanter, udvalgsrepræsentanter og sekretariatet. <ul style="list-style-type: none">• Nyt fra formanden• Orientering fra bestyrelsen v/Karen Boel Madsen og Ole Mouritzen• Nyt fra Wadden Sea Forum v/Christiane Terhart• Nyt fra Partnerudvalget v/Johanne Ludvigsen• Nyt fra Græsningsforeningen v/Søren Vinding• Nyt fra Skibet v/Steffen Steffensen• Nyt fra Kulturudvalget v/Ole Jakobsen og Anne Marie Ludvigsen• Nyt fra Naturudvalget v/Søren Vinding• Nyt fra Forskningsudvalget v/Xenia Salomonsen• Nyt fra Sekretariatet herunder status for projekter og nyt informationsmateriale
Bilag:	2.1 Ledelsesorientering maj 2022 2.2 Referat af bestyrelsesmødet den 9. maj 2022
Referat:	Meddelelser fra formanden, bestyrelsesrepræsentanter, udvalgsrepræsentanter og sekretariatet. <ul style="list-style-type: none">• Nyt fra formanden Anne Marie Overgaard orienterede om, at der havde været Nationalparkdag og håbede, at flere af rådets medlemmer var nået ud til arrangementer. Anne Marie Overgaard havde på sit arbejde arrangeret en vandring i marsken som startede kl. 7 i Højer. Der kom 12 og halvdelen var kørt fra Sønderborg for at være med, hvilket hun var imponeret over. Turen havde været en meget positiv oplevelse.• Orientering fra bestyrelsen v/Karen Boel Madsen Karen Boel Madsen henviste til referatet fra bestyrelsesmødet. Hun orienterede om, at bestyrelsen blandt andet havde drøftet hvornår de ønsker at udtale sig samlet. Bestyrelsen havde besluttet, at var der ikke

enighed i bestyrelsen, udtalte ens bagland sig, da bestyrelsen ikke ønskede afstemninger.

Herudover havde bestyrelsen drøftet dagens opgave til rådet, som var frivillige og hvordan frivillighed organiseres.

Karen Boel Madsen bakkede op om Anne Marie Overgaards opfordring til, at rådet møder fysisk op til møderne, da det giver et helt andet samspil og det gavner den fælles proces.

Søren Vinding spurgte til de vigtige ting der sker i Nationalparken, blandt andet den trilaterale ministerkonference, Vadehavsbekendtgørelsen mv. og han opfordrede bestyrelsen til at forholde sig til disse.

- Nyt fra Wadden Sea Forum v/Christiane Terhart

Christiane havde meldt sig som repræsentant i Wadden Sea Forum, uden helt at vide hvad det drejede sig om, blandt andet var hun ikke klar over, at alt foregår på engelsk.

De seneste møde havde været i Breglum i et conferencecenter, hvor WSF blandt andet havde drøftet ministerdeklarationen, Wilhelmshavendeklarationen for 2023 til 2026, hvor blandt andet gåseforvaltning havde været et emne, som de forventer at ministrene forholder sig til. De havde også været omkring emner som vandsport, som bør anses som en del af turismen. De havde drøftet beboelighed af øer og halliger. Undervandsstøj, energi, bæredygtig skibsfart og havne.

Ministerdeklarationen skal i høring og underskrives 1. december på ministermødet. Man håber at ministerdeklarationen er med til at opretholde den enestående universelle værdi.

Et andet vigtigt emne på mødet var SIMPen (Single Integrated Management Plan), som er et krav fra UNESCOs side med fokus på 5 nøgleemner 1) Fiskeri, 2) Turisme, 3) Skibsfart og Havne, 4) Vedvarende energi og Energi fra olie og gas og 5) Kystbeskyttelse mod erosion og oversvømmelse.

Trilawatt <https://trilawatt.eu/en/> er et IT projekt, som vil skabe en digital tvilling af hele området, som kan lave forudsigelser for hvad der sker i Vadehavet i fremtiden.

Der havde været et foredrag om bæredygtig skibsfart og havne, med fokus på udledning og de havde været på besøg hos en virksomhed, GP Juel, som forsker og projekterer bæredygtig vedvarende energi i form af solenergi og brint.

Næste møde er den 28.-29. september i Wilhelmshaven.

Søren Vinding spurgte til havnene – i vadehavsområdet har vi Esbjerg havn, hvor man taler om at man godt kan have en havn uden klapning.

Søren Vinding bad om at få et referat fra mødet (kommer på denne side: <https://www.waddensea-forum.org/en/wsf/forum/plenary>).

Anne Husum Marboe fortalte i den forbindelse, at der et trilateralt projekt undervejs, hvor man også ser på klapning.

- Nyt fra Partnerudvalget v/Jens L Hansen

Jens L Hansen fortalte, at Bettina Munch ikke længere er i sekretariatet. Det har givet udfordringer, da blandt andet hendes partnertur derfor er afbrudt. Der skulle have været partnerudvalgsmøde i april, det er udskudt til efter sommerferien.

Der er grundkursus den 27. september for nye partnere og der er allerede 10 på listen til dette kursus. I oktober er der verdensarvspartnerkursus (det tredje).

Distribution af magasinet sker igennem partnere, som får en gratis årlig udsendelse i juni. Det har desværre knebet med at få partnerne til at bestille magasiner og det skal tydeliggøres for partnerne, at de skal bestille i den periode. Jens L Hansen opfordrede rådet til at tage rigeligt med magasiner med hjem til uddeling.

- Nyt fra Græsningsforeningen v/Søren Vinding
Søren Vinding fortalte, at der fortsat "gumles". Der har været to bestyrelsesmøder og en generalforsamling i græsningsforeningen. Jens Sønichsen er trådt ud at bestyrelsen og Jens Okholm er trådt ind. Næste møde i bestyrelsen er den 22. juni på rådhuset i Esbjerg, hvor man vil tale med Esbjerg Kommune om at implementere den arbejds-metode man bruger Varde Kommune.
Landudviklerne, som tidligere har udviklet græsningsprojekter, har desværre nedlagt firmaet og samarbejdet er derfor ophørt.
Græsningsforeningens hjemmeside opdateres løbende og der er blandt andet kommet et link til en film om No Fence projektet på Fanø, <https://www.vadehavsgraesning.dk/>, et projekt alle holder øje med. På samme side finder man en videnskabelig artikel, som beskriver at dyrevelfærden er i orden og at dyrene har det fint på strandengen.
Dem kommende søndag er det "De vilde blomsters dag" og i den forbindelse lægger de turen i området hvor No Fence projektet ligger. Lige nu er Københavns Universitet på besøg i området og ser på projektets betydning for planterne.
- Nyt fra Skibet v/Steffen Steffensen
Den 21. april var der arbejdsdag på skibet. April havde været meget tør og det og vindretningen resulterede i, at skibet sad fast i Ribe å i et par timer og at man derfor måtte opgive turen til Kammerslusen. Det tog tre uger inden man kunne komme ud fra Ribe, for da skibet har en kran påsat, skal man sejle på så lavt vand som muligt, for at komme under broen. Så længe kranen er på skibet, vover vi ikke at sejle ind til Ribe. Noget af det første vi deltog i i denne sæson, var en redningsøvelse i NATO-regi, hvor de frivillige havde været figuranter, det havde været sjovt for de frivillige at være med til.
Desværre måtte vi aflyse turen til Marbæk i forbindelse med Nationalparkdagen grundet vejret.
Den 4. juni var skibet med til Åben landsby i Ho, hvilket havde været en rigtig fin oplevelse, de frivillige havde blandt andet, til stor fornøjelse, fået mad fra Ho Kro. Fra Ho sejlede skibet til Hjerting, hvor man skulle sejle med skoleklasser fra 8. til 10. juni, her havde skibet sejlet med tre 8. klasser og turene var en fortsættelse af projektet fra 2021 "Hovedet i havet".
Lige nu ligger skibet i Lagunen i Esbjerg Strand. Der er planlagt følgende sejlads:
24. juni sejles der med Vadehavets Formidler Forum fra Esbjerg Strand.
27. og 28. juni sejles der med studerende fra Københavns Universitet
17. juli sejles der til Sønderho i forbindelse med Sønderho dag.

	<p>Skibet bliver i Esbjerg sommeren over, da man er ved at lægge nye broer ud ved Kammerlusen.</p> <p>I august skal skibet til Janderup Ladeplads i forbindelse med Varde Å Dag. Der skal sejles med Ribe Katedralskole samt med folkeskoleklasser fra Ribe. Sidst på sæsonen sejles der til Hvide Sande, hvor skibet skal males.</p> <p>Jens L Hansen fortalte, at skibet skal medvirke når kongeskibet Dannebrog lægger til i Havneby i august.</p> <p>Anne Marie Slaikjær fortalte, at Ho havde været super glade for besøget og at mange spørger hvornår det kommer igen. Der havde været flere hundrede ombord på skibet på dagen.</p> <ul style="list-style-type: none">• Nyt fra Kulturudvalget v/Ole Jakobsen og Anne Marie Ludvigsen Ole Jakobsen fortalte, at der har været lavvande i kassen, men at Anne Husum Marboe havde sørget for højvande, så revyen nu kan gennemføres. Alt kører som aftalt og alle er velkomne til præmieren den 12. august. Alle datoer for opførelse af revyen står i det nye magasin. Anne Husum Marboe opfordrede til, at alle kommer og ser forestillingen "Rav i den". Man tilbyder en forestilling til de unge på ungdomsuddannelserne og hele 2. årgang fra Esbjerg Gymnasium kommer til at se forestillingen. Billetsalget er åbent og der kommer mere information i det kommende nyhedsbrev og der er en pressemeddelelse på vej. Revyholdet laver små "glimt" fra revyen lørdag og søndag under Tønderfestivalen. Efter revyen tager man fat på det planlagte projekt, hvor ældre møder unge og fortæller historier.• Nyt fra Naturudvalget v/Søren Vinding Søren Vinding orienterede om, at udvalget har brugt en del tid på Natura2000 planerne og det arbejde der skal laves i forbindelse med dem. De havde erfaret, at planerne er mindre præcise og derfor sværere at administrere efter. Naturudvalget havde derfor opfordret Nationalparkbestyrelsen til at komme med en udtalelse om Natura2000 planerne. Udvalget er optaget af at lave oversigt over værdifuld og sårbar natur, så man kan guide folk de rigtige steder hen. På forskningsdagen havde fuglefolk fremlagt deres arbejde med at kortlægge sårbare områder, og udvalget planlægger at bruge denne viden i deres arbejde. Søren orienterede om, at Xenia Salomonsen arbejder med at undersøge indhold af PFAS og PFOS i østers. Han nævnte derudover at der er nogle voldsomme koncentrationer af PFAS og PFOS blandt andet i havskum – hvilket kan have stor betydning for Vadehavet. Nationalparken indgår i en gruppe med Miljøstyrelsen, hvor man ser på havturisme, her skal man blandt andet se på sejlads. Udvalget vil også gerne have mere ålegræs i Vadehavet og Esbjerg Havn er interesseret i dette arbejde. Vandspejlsstigninger havde også været drøftet. Der følges med i hvad der sker i havet og der er debat. Miljøstyrelsen vil slippe fiskeriet og lægge det over til Fiskeriministeriet.• Nyt fra Forskningsudvalget v/Xenia Salomonsen
--	---

Der er kommet et nyt medlem, Mikkel Fruergaard, fra Københavns Universitet, Institut for Geovidenskab. Mikkel Fruergaard har arbejdet med Vadehavet siden 2009 og er fungerende ansvarlig for Skallingen laboratoriet. Han har de seneste år blandt andet arbejdet med plastik på mikroniveau.

Kommissoriet var blevet drøftet og et medlem fra bestyrelsen, Inger Jensen, sidder nu også i forskningsudvalget.

Flemming Just havde orienteret om videnskabelige udvalg i trilateralt regi, hvor Danmark og Tyskland ikke havde været i stand til at finde medfinansiering, men der arbejdes på det. Der skal blandt andet være en sommerskole for unge med interesse for Vadehavet, hvor temaet for 2023 med sandsynlighed bliver økologi.

Udvalget er orienteret om de nye Natura2000 planer, COWI rapporten og vandspejlsstigninger.

Der har været arbejdet med invasive arter og et af de væsentligste projekter pt. er i UNESCO regi omkring eDNA med fokus på fisk og organismer, hvor man vil benytte sig af Citizen science og muligvis inddrage nationalparkskibet.

Der har været et stort snæbelmøde for interessenter, hvor man har afdækket hvad der findes af viden og hvad man har brug for at vide. Sekretariatet vil ud fra dette møde få samlet og formidlet denne viden.

Birgit Olesen havde orienteret om, at hun havde søgt til et projekt der skulle afdække østers påvirkning af økosystemer i Vadehavet og Karsten Laursen havde omtalt det nye Center for vadehavsforskning, som Thomas Bregnballe ville orientere om under eventuelt.

Swimway-gruppen har møde i juni og forskningsdagen er planlagt til fredag den 24. februar 2023.

- Nyt fra Sekretariatet herunder status for projekter og nyt informationsmateriale

Peter Saabye Simonsen orienterede ledelsesorienteringen, som giver et overblik over økonomi, projekter mv.

Det nye Nationalparkmagasin er udkommet og Xenia Salomonsen har lavet to notater, et om invasive arter og et om havfald, som kan læses på Issuu:

https://issuu.com/nationalpark_vadehavet/docs/2022_npv_rapport_invasive_arter_print

https://issuu.com/nationalpark_vadehavet/docs/2022_npv_rapport_marint_affald_print

Ole Jakobsen spurgte, om man kan sende referater fra udvalgene ud med dagsordenen, så man, i lighed med ledelsesorienteringen kan spørge ind til møderne, frem for at få fremlagt det mundtligt, hvilket han fandt tidskrævende.

Rådet havde en drøftelse af fordele og ulemper ved dette, og besluttede, at mødeformen var som de ønskede, men at udvalgene var velkomne til at sende materiale forud for møderne.

Xenia Salomonsen foreslog, at man har orientering fra det trilaterale med under punktet, hvilket blev positivt modtaget.

Dagsorden pkt.:	3. Fagligt indlæg: Vandspejlsstigninger (20 min.)
Motivering:	Bestyrelsen har på deres møde i maj ønsket, at rådet får indblik i COWIs rapport om havvandsspejlets stigning og, om muligt, får indblik i hvad der vil ske, hvis man laver hul i dæmningerne i Vadehavet. Xenia Salomonsen fra sekretariatet vil på mødet gennemgå COWIs rapport.
Referat:	Xenia Salomonsen gennemgik COWIs rapport, som beskriver konsekvenserne af vandspejlsstigninger. Store områder vil forsvinde, hvis der ikke bliver gjort noget. Formålet med rapporten er at pege på løsningsforslag. Esbjerg og Varde kommuner har været pilotkommuner i projektet. Rapporten er baseret på modeller fra scalgo live: https://scalgo.com . I 2120 vil vandspejlet være steget med 98 cm og det kan stige med op mod 2-5 meter i forhold til i dag. Det vil medføre en reduktion af arealer – i vadehavsområdet særligt strandeng, hvilket vil gå ud over dyr og planter i området. Der er faktorer, som analysen ikke har taget højde for, herunder sluser, ferskvandstilstrømning, grundvandsstand, ændrede vejrhændelser og invasive arter, som undergraver digerne. Dog vil sedimentationsraten også påvirke effekten af vandspejlsstigningen, da sediment sydfra flyttes til Danmark. En mulig genopretning kræver at man inddrager landbrugsjord til strandeng, COWI har udpeget potentielle arealer til dette, og dette er en længevarende proces. Der blev henvist til kystplanlægger (https://xn--kystplanlægger-cgb.dk/), som kan kortlægge risiko for nedbørsmængder, havvandsstigninger og grundvandsstigninger. Klimatilpasning har et værktøj, KAMP (https://www.klimatilpasning.dk/vaerktoejer/kamp/), som man kan zoome på. I maj afsatte regeringen midler til digital understøttelse af klimatilpasningen. Rådet bad om at få materialet tilsendt og der var en drøftelse af om kildematerialet var i orden, fri dynamik og om fremtidige scenarier og konsekvenser, herunder menneskelig påvirkning blandt andet i forbindelse med sejlruiter. Thomas Bregnballe foreslog, at Mikkel Fruergaard holder et oplæg om aflejring ved lejlighed.
Bilag:	Link til COWIs rapport: https://storymaps.arcgis.com/stories/3e1d0d5c888d4ba29203c19cab3c686e

Dagsorden pkt.:	4. Frivillig i Nationalpark Vadehavet - Drøftelse (60 min.)
Motivering:	På rådsmødet i marts 2022 drøftede rådet involvering af frivillige, anbefalede at man nedlægger ambassadørprogrammet og i stedet involverer frivillige i naturopgaver og codes of conduct. Rådet ønskede at arbejde videre med emnet. Bestyrelsen har, på baggrund af rådets ønske, bedt rådet arbejde videre med hvordan vi organiserer det frivilliges arbejde og hvordan vi får de frivillige aktiveret.
Bilag:	4.1. Beskrivelse af krav til og information om frivillige (folder) 4.2 Oplæg til drøftelse i grupper

Referat:	<p>Peter Saabye Simonsen fortalte at bestyrelsen havde bedt rådet arbejde videre med emnet "frivillige". Rådet har tidligere hørt oplæg fra Nationalpark Thy og Ribe Vikingecenter og rådet blev nu bedt arbejde videre med to emner:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Hvordan får vi frivillige organiseret og2. Hvordan organiserer vi de frivilliges arbejde. <p>Han gennemgik opgaven, som grupperne blev bedt arbejde med:</p> <p>Ad. 1. Hvordan får vi de frivillige aktiveret? Centralt er at få afklaret, hvordan vi får aktiveret de frivillige, herunder især:</p> <ol style="list-style-type: none">1.1. Hvilke opgaver/aktiviteter skal vi sætte dem i gang med: Udarbejd en liste med konkrete, operationelle forslag til realistiske opgaver der gavner især natur og miljø, men også kultur, friluftsliv og lokalområder. I udarbejdelsen af listen er det en god ide at overveje forhold omkring adgang til de arealer der gøres noget på (statslige, kommunale, private), sikkerhed f.eks. ved betjening af værktøj og ikke mindst, at vi ikke konkurrerer med vores partners frivilligprogrammer, altså at vi gør noget andet og nyt samt værdifuldt uden at kannibalisere partners frivilligprogrammer.1.2. Hvordan kan vi motivere frivillige til at engagere sig i de konkrete aktiviteter: Hvordan får vi motiveret folk – unge og gamle, lokale og turister – til at engagere sig. Hvad skal der til, for at de har lyst til at komme, og hvilke rammer/værktøjer skal vi sættes i spil.1.3. Hvem tror vi kunne tænke sig at arbejde frivilligt: Hvem tror vi kunne tænke sig at engagere sig i at gøre noget frivilligt? Er det lokale? Er det turister? Er det unge eller gamle? Naturnørder eller natur-uvante? Kulturradikale eller lejlighedsbrugere? Lystfiskere, MTB'ere, jægere eller blot almindelige mennesker uden særlige forudsætninger? Kan vi tegne nogle 'arketyper' på disse frivillige i forhold til de konkrete aktiviteter. Nationalpark Vadehavet har markedsanalyser, men de er for overordnede til at kunne besvare disse detaljerede spørgsmål.1.4. Hvordan får vi fat i de frivillige: Kan vi bruge gå via lokale virksomheder (vores partnere) og få dem til at aktivere deres medarbejdere eller skal vi via lokale foreninger eller hvordan får kontakt med de potentielle frivillige? <p>Ad. 2. Hvordan organiserer vi de frivilliges arbejde? Den anden opgave at få afklaret er, hvordan vi organiserer arbejdet med de frivillige. Det kan gøres på flere måder, som det fremgik af oplæggene fra Nationalpark Thy og Ribes Vikinger, herunder at det er vigtigt at modellen er realistisk, dvs. kræver et minimum af sekretariatets timer, er effektiv, sikrer sociale relationer, tager afsæt i konkrete opgaver osv. Men skal der afsættes en koordinator eller kan man overlade styringen af konkrete opgaver til frivillige (selvstyrende grupper)? Eller er det en kombination? Skal koordinatoren være fagligt inde i alle de opgaver der skal håndteres? Kan hele/noget af kommunikationen og arbejdet organiseres via Facebook eller anden platform. Hvis det er muligt, hvad kan så lægges på den digitale platform? Hvis ikke, hvordan sikrer vi så en effektiv kommunikation med den enkelte frivillige?</p>
----------	---

Steffen Steffensen fortalte, at der generelt er mangel på frivillige og at nationalparken skal afklare hvor mange der er brug for og have for øje, at det ikke må blive et ansættelsesforhold.

Rådet blev herefter inddelt i tre grupper, som drøftede de fremlagte spørgsmål.

Gruppe 1:

Det svære er at finde konkrete opgaver frivillige kan løse, opgaverne skal være specifikke.

Hvis det gavner naturen, hvor er det så man kan gøre en konkret indsats?

Et sted at starte, er med små opgaver der ikke forpligter og som ikke kræver forudsætninger. Eksempelvis opfyldning af nationalparkmagasiner, holde øje med, at det ser ordentligt ud – særligt på de ubemandede steder. Eventuelt at give de frivillige ansvar for et sted. Lokal forankring er vigtig.

Gymnasieelever vil gerne have point på deres CV, og kan løse opgaver som eksempelvis hegning. Det vil være godt at få fat i de unge og det kan blive et netværk, som de kan være en del af. Fællesskabet og netværket vægter i forhold til motivation.

Unge har måske brug for dokumentation for ydet indsats.

Hvem kan så arbejde frivilligt? Det afhænger af opgaven. Alle kan samle affald og fylde magasiner op, men de frivillige vi har i dag, har en faglighed.

Hvordan får man fat i de frivillige? Gennem lokale netværk og foreninger – træk andre ind og giv grupperne nyt blod – blandt andet via lokalråd. Man skal muligvis have et værktøj som eksempelvis en app, hvor man kan melde ind.

Opsummeret:

- Giv de frivillige ansvar for et område
- Skab lokal forankring
- Brug eksisterende netværk
- Giv mulighed for at få opgaver på CVet
- Find opgaver alle kan løse
- Definer opgaver for fagfolk og ikke-fagfolk

Gruppe 2:

Hvordan kommunikerer man? Bevæg dig for livet lavede under corona-pandemien en undergruppe, hvor man, samtidig med at man gik, samlede skrald.

Dette blev slået op på Facebook. Det kan overvejes at annoncere efter frivillige til konkrete opgaver på Facebook og bruge ideen med, at man yder en indsats i forbindelse med noget man alligevel gør, som eksempelvis en gåtur.

Bring codes of conduct ind i arbejdet – giv gode råd til dem du møder på din vej. Når de frivillige er ude, kan de synliggøre sig selv ved hjælp af vest eller kasket, så folk kan spørge dem.

Forslag til konkrete opgaver:

Saml affald/havfald. Der er meget i gang i forvejen, men folk vil helst samle affald når de går på stranden og ikke på klitheden. Det er måske en opgave vi kan organisere?

Lad folk adoptere et område, så de skal holde øje med et specifikt område som de har ansvaret for.

Det er vigtigt, at man som frivillig får feedback og at de frivillige får at vide, hvad det har gavnnet, hvor de har gjort en forskel, det er en motivationsfaktor. Man kunne også tilbyde, at man kan blive sponsor for et område.

En mulighed for at annoncere efter frivillige kunne være at lave et stykke papir, som deles ud i forbindelse med eksempelvis ungdomsrevyen. Papiret kan beskrive hvilke opgaver der er i området og hvem man skal kontakte.

For at sekretariatet ikke skal drukne i opgaver, kan man inddrage frivillige som mellemed.

Opsummering:

- Kommuniker via Facebook eller løbesedler
- Lav aktiviteter der kan gøres i forbindelse med anden aktivitet som eksempelvis gåtur
- Gør frivillige ansvarlige for områder, lad dem adoptere området
- Find sponsorer til områder

Gruppe 3:

Organisering med en mellemeder er en mulig vej til at organisere optimalt. Frivillighed kommer ikke af sig selv. Det koster at have frivillige – både tidsmæssigt og økonomisk-

Der skal som udgangspunkt være styring, men man kan udvikle arbejdet, så grupperne bliver mere og mere selvstændige. På den måde lettes trykket i sekretariatet.

Brug evt. partnere i højere grad end i dag og gennemgå partnerlisten for at se, om vi kan bruge partnere til løsning af konkrete opgaver.

Foreninger med formål og sociale fællesskaber skal vi have mere fokus på i fremtiden. Vi kan udnytte deres sociale og faglige ressourcer.

Folk vil gerne være frivillige – vi skal bare definere og organisere arbejdet rigtigt.

Det er vigtigt, at man belønner de frivillige med en tur, fest eller lignende og stimulerer grupperne til at blive selvkvørende.

Man kan tage opgaver fra eksisterende portefølje og også sætte nyt i gang.

Hvad har vi, som vi kan bruge til at implementere vores plan med friluftsmæssigt, naturmæssigt eller kulturelt?

Opsummering:

- Brug mellemedere

	<ul style="list-style-type: none"> • Motiver grupperne til at blive selvkørende • Definer det frivillige arbejde med øje for nationalparkplanen og sæt gang i nyt • Beløn de frivillige • Samarbejd med partnere om opgaver som de allerede løser og optimer • Brug nationalparkplanen til at definere opgaver <p>Carsten Mathiesen, som deltog virtuelt, foreslog at man bruger Marbækområdet som naturplejeaktivitet og han tilbød at arrangere dette.</p> <p>Anne Marie Slaikjær foreslog, at man laver pilotprojekter, hvor man tester frivilligt arbejde af i mindre områder.</p> <p>Peter Saabye Simonsen orienterede om et nyt muligt projekt VABENE (visitor management for things that benefit nature), hvor det frivillige kommer i spil og kan testes. Når vi taler om bæredygtig turisme, har vi ikke defineret hvornår naturen lider overlast, men vi vil få turisterne til at gøre noget for naturen i stedet.</p> <p>Thomas Bregnballe foreslog, at man har en periode, hvor der er åbent for gode ideer. I den forbindelse foreslog Pau Schramm, at man kan hænge et skilt op i forbindelse med events, hvor man kan skrive forslag til naturpleje og naturbeskyttelse og andet frivilligt arbejde på.</p> <p>Peter Saabye Simonsen takkede rådet for deres input og orienterede om, at resultatet fra dagen vil blive skrevet sammen med tidligere forslag.</p>
--	---

Dagsorden pkt.:	5. Forslag til punkter til næste møde - Beslutningspunkt (10 min.)
Motivering:	Rådet kan her fremkomme med ønsker til emner de ønsker at drøfte/få belyst på det kommende møde.
Referat:	Steffen Steffensen foreslog, at rådet får lov til at konkretisere dagens emne.

Dagsorden pkt.:	6. Eventuelt - Orienteringspunkt (5 min.)
Motivering:	Rådet kan her komme med meddelelser mv.
Referat:	Merete Binderup kommenterede på de 10 gode råd til dem der færdes i naturen og foreslog, at teksten "Jeg tager affald med til nærmeste skraldespand" ændres til "Jeg efterlader ikke affald i naturen". Ole Jakobsen fortalte, at NDR havde sendt en udsendelse om Vadehavets historie, som han anbefalede, at rådet så: https://www.ndr.de/fernsehen/sendungen/unsere_geschichte/Urknall-im-Watt-Als-die-Umwelt-wichtig-wurde,unse- regeschichte1038.html

Thomas Bregnballe orienterede om det nye Center for vadehavsforskning, som tager udgangspunkt i, at der er mange sammenhænge hvor man har brug for viden. Ved man hvad naturen kan tåle? Kender man til konsekvenserne af vandspejlsstigninger? Der er mange der arbejder med et lille området af Vadehavet, det vil man samle i et center.

Forskere i Holland og Tyskland arbejder med noget lignende og nationalparkens forskningsudvalg har gjort opmærksom på dette.

Da Aarhus Universitet erfarede, at der var midler til forskning i Vadehavet, tog de initiativ til dette center, som skal opbygge viden der er relevant for samfundet. Aarhus Universitet samarbejder med Københavns Universitet, Syddansk Universitet og arbejder med et bredt spekter af emner og påtænker også at forske i kultur og historie. Centret vil skabe viden som kan bruges i konkret forvaltning og planlægning, og man har vægt på samarbejde med kommuner, Miljøministeriet og Naturstyrelsen og der er ønske om samarbejde med nationalparken, Fiskeri- og Søfartsmuseet og foreninger, som kan sprede budskabet. Dog skal der fortløbende arbejdes på at finde midler til aflønning.

Anne Marie Overgaard roste centret, tværfagligheden og det at man ser på relationen mellem natur og menneske. Herefter takkede hun rådet for deres bidrag til et godt møde.